

la humanitat

PORTANTVEU d'ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA adherida a SOLIDARITAT CATALANA

2ª EPOCA - N° 40 - 14 d'ABRIL del 1946

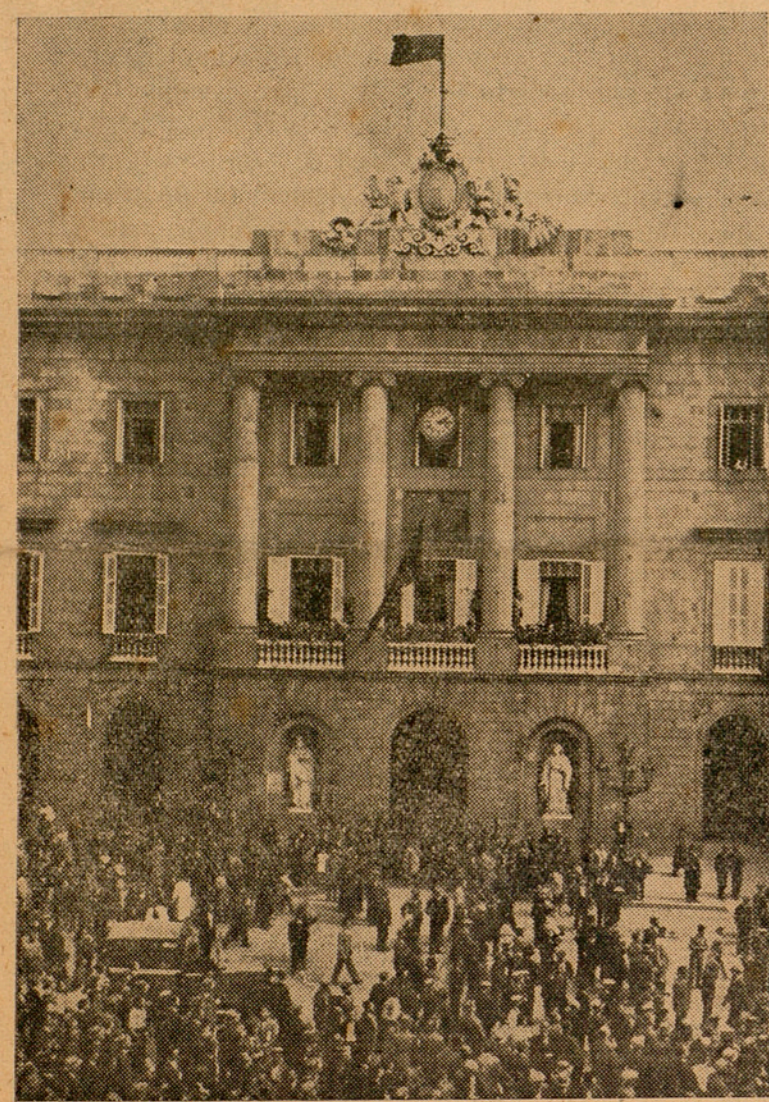
Fundador: Lluís COMPANYS

Redaccio: 25, rue Ecole de Droit, MONTPELLIER.
Administració: 30, rue des 3 Journées, PERPIGNAN.

Preu: 5 francs

Ara més que mai...

VISCA LA REPUBLICA!

EDITORIAL

Catalunya, la republicana...

Res, com les dues fotos que inserim en aquesta plana, ens parlar amb més eloqüència de la gesta del 14 d'abril del 1931.

Un mes abans s'havia fundat, en l'Assemblea de Sants històrica, Esquerra Republicana de Catalunya, conjunció ardida del nacionalisme i del republicanisme català; feia dos dies que, després d'una inoblidable campanya electoral en què la figura senyora de Francesc Macià i l'eloqüència fogosa de Lluís Companys s'emportaren les masses, l'Esquerra havia guanyat les eleccions arreu de Catalunya. Unes eleccions que — val a dir-ho — depassaven el seu caràcter més o menys limitat per a convertir-se en el signe precursor de l'adveniment de la República. Així ho comprangueren els nostres homes i aquestes dues fotos — emocionants dintre la seva simplicitat — ho palesen a bastament. Fa una estona que Lluís Companys ha proclamat la República des del balcó de l'Ajuntament de Barcelona; moments després Francesc Macià reconquerirà les llibertats de Catalunya en el Palau de la Generalitat. Més tard, les multituds, amb aquella joia que ha fet del 14 d'abril una de les dates més corpendores de civisme ciutadà, sortiren al carrer, envairen les places. Però entre una i dues de la tarda del 14 d'abril foren ben bé els nostres homes sols, amb els que després han estat els nostres dos Presidents al cap, els qui, encarant-se amb el risc incalculablement greu que podia suposar el fracàs de llur gesta, donaren el senyal de l'alliberament a les terres d'Ibèria.

D'això ja fa quinze anys. Que n'han passat de coses, d'aquella tarda perfumada d'abril, en què tots els cors s'obrien a l'esperança, a aquest aniversari que veu la nostra terra encara endogalada sota el jou totalitari i Només un poble ferrosament adicte a la llibertat, com ho és el nostre, podia oferir, al llarg d'aquests quinze anys una successió tan gran de sacrificis per al manteniment de la República. La nostra República vingué pacíficament. L'havia fecunda la sang de molts herois i de qui sap els màrtirs. Però després, que n'hi han hagut de sacrificis, molts d'ells suprens, per al seu manteniment, primer, per la seva reconquesta, més tard.

I és que Catalunya no concebeix altra manera de viure que sota la forma republicana. No tant sols perquè amb la

República serà reconeguda la seva personalitat nacional, sinó també per un sentiment altíssim de dignitat humana. Catalunya, la republicana, roman fidel a ella mateixa, a la seva ànima, a la seva història, a la seva tradició. I en aquest aniversari del 14 d'abril 1931 afirma una vegada més les seves conviccions.

Com podríem, nosaltres que representem el Partit que portà la República a Catalunya, no afirmar avui, des d'aquest lloc, la nostra fidelitat als ideals, a les lluites i als homes que foren possible el 14 d'abril? En la continuïtat d'una execulòria, en l'obstinada fidelitat als ideals que són la nostra raó d'ésser, hi veiem la més alta manifestació del nostre patriotisme. Catalunya mai ha jugat amb l'equivoc. I en aquesta hora, en que tantes coses estan per decidir, no podríem prestar-nos a la més lleu afirmació que pogués donar lloc al confusionisme. Són catalans nacionals i són republicans ibèrics amb el mateix entusiasme amb què professàvem les nostres conviccions ara fa quinze anys.

Avui, com mai, la nostra veu és plena d'esperança. Allò pel qual un poble ha fet tants sacrificis tornarà a imposar-se per manobres i per obstacles que se li oposin. La República vindrà. I llavors serà l'hora de fer el repàs de tots els sacrificis, de tots els màrtirs, de la sublimitat de tantes accions, la majoria d'elles anònimes, que s'han portat a terme perquè arribi aquest instant benèfic. Mentrestant, que en aquest aniversari ens sigui permès d'inclinar-nos devotament davant la memòria de molts companys nostres que, avui ja quinze anys, foren protagonistes del 14 d'abril en el marc ampli de la ciutat o bé en l'àmbit més reduït, però igualment fervorós, de les comarques catalanes, i que han pagat amb la seva vida — davant dels piquets d'execució, en les presons, en els camps de concentració de França i d'extermini d'Alemanya, en les companyies de treballadors, en l'enyor de l'exili — la seva insubornable fidelitat als ideals. Que de l'exemple ofert per tants catalans que, avui ja anys, victoriejaven, de les comarques catalanes, i que han pagat amb la seva vida — davant dels piquets d'execució, en les presons, en els camps de concentració de França i d'extermini d'Alemanya, en les companyies de treballadors, en l'enyor de l'exili — la seva insubornable fidelitat als ideals. Que de l'exemple ofert per tants catalans que, avui ja anys, victoriejaven, de les comarques catalanes, i que han pagat amb la seva vida — davant dels piquets d'execució, en les presons, en els camps de concentració de França i d'extermini d'Alemanya, en les companyies de treballadors, en l'enyor de l'exili — la seva insubornable fidelitat als ideals. Que de l'exemple ofert per tants catalans que, avui ja anys, victoriejaven, de les comarques catalanes, i que han pagat amb la seva vida — davant dels piquets d'execució, en les presons, en els camps de concentració de França i d'extermini d'Alemanya, en les companyies de treballadors, en l'enyor de l'exili — la seva insubornable fidelitat als ideals.

EL 14 D'ABRIL

Català

COMENTARI HISTORIC

per A. ROVIRA I VIRGILI

« La República catalana? Això és massa bonic perquè sigui veritat. »

Tal va ésser, davant la proclamació feta per Francesc Macià, la frase d'un il·lustre clergue catalanista. La cito aci, no per a blasmar-la ni per a discutir-la, sino per a remarcar el seu valor de testimoniatge històric.

Al cap de quinze anys, hi ha dret a tractar els esdeveniments catalans i espanyols de l'any 1931 com un capítol d'història contemporània. Crec que ja no cal dedicar al 14 d'abril articles commemoratius d'apologia o d'enyorança, i que val més parlar d'aquella data amb un propòsit crític. Aquest és, precisament, el meu propòsit.

Servo d'aquell dia vivissims records. Em va commoure l'expressió clamorosa de l'entusiasme públic, aquella autèntica alegria d'abril, el batec càlid del cor del poble. L'espectacle de la gran tarda ariblenca a Barcelona, — espectacle alhora ètic i estètic — era noble i bell.

Però el 14 d'abril de la República catalana — per què no he de dir-ho? — va quedar mig colgat, a Barcelona mateix, pel 14 d'abril de la República «sense adjectius», la qual, vista de Madrid estant, era la República espanyola, unitària per començar. D'aquest fet jo en guardo el record, la recança i la lliçó. Els cants i els crits, les banderes i les músiques del 14 d'abril barceloní eren, en llur espontaneïtat, una prova del predomini del sentiment republicà damunt del sentiment català. Val a dir que la intervenció de la massa immigrada en les manifestacions, va accentuar aquest predomini. Els immigrants responien, més que els catalans, a la veu de la sang originària.

Així, quan Macià, amb mots trèmuls d'emoció, proclamava, des de la balconada del Palau de la Generalitat, la República catalana, empenyia el nostre poble més encara que no el català.

Si no tinguéssim en compte aquest fet, si no reconeguéssim tota la importància, els esdeveniments d'aquells dies no serien comprensibles, i hauríem de recórrer, per a explicar-los, a les petites versions fantàstiques i anecdòtiques de café i de casinet. Quedaria sense explicació, sobretot, la transformació de la República catalana en la Generalitat de Catalunya. I Macià, que de fet va assegurar el reconeixement immediat de la unitat territorial de la Catalunya estricta, apareixeria — i així l'han vist alguns miops encara més extremos que extremistes — com un home que va retrocedir. La veritat és que al·lo que Macià obtingué (políticament molt més important que la Mancomunitat) estava per damunt d'allo que corresponia a les reivindicacions urgents d'una gran part dels ciutadans.

L'essencial per a Catalunya en les grans crisis històriques que l'afecten, l'urgent en l'hora de prendre posició, és assegurar la unitat interna mitjançant un organisme de conjunt, Macià ho va comprendre. Renunciant amb dolor a la República catalana, que no havia passat encara d'una República damunt del paper, a canvi de la Generalitat, que va tenir tot seguit existència corporativa, no hi va perdre res; al contrari, hi va guanyar. Va canviar una gran paraula per una petita cosa, però petita com una llavor. La Generalitat del 1931 va ésser la llavor de la Generalitat de l'Estatut, i aquesta és per nosaltres la llavor de la República catalana de demà.

Sabeu, catalans, quina és a meua conclusió sintètica sobre la història política de Catalunya? Us ho diré tot seguit. És aquesta: Catalunya ha dut molt sovint les seves aspiracions més enllà del que permetien les seves forces. Entre el seu poder i el seu voler hi ha hagut un desequilibri. La Catalunya de la edat mitjana, va ésser audaç i la fortuna la va ajudar. Al·lo no va ésser una mena de miracle. A l'entrada de l'edat moderna, la fortuna va abandonar-la cruelment.

Passa a la segona plana

SENTIT I DEURE DEL 14 D'ABRIL

PER CARLES PI I SUNYER

Quinze anys ja son prou per a deixar comprendre el sentit de les coses que poden veure's amb tal perspectiva. El hauríem d'esser també per a jutjar-les amb objectiva serenitat. Dissortadament totes les imatges i versions que es refereixen al 14 d'abril i a la República que nasqué aquell dia — i que des d'aquell dia tingué enemics que treballaren traïdorament en destituir-la i abatre-la — estan entorbidades per les urpedes de la passió. Esforçant-me en no caure en el parany passional, voldria parlar del sentit que per a nosaltres té aquella data; i en particular en l'aspecte més propiament nostre, el de l'aportació catalana, poderosa, vibrant i decisiva, en la jornada del 14 d'abril. El seu sentit prové sobre tot d'esser una de les manifestacions irruptives, més el·líctiques i convincents, de la profunda corrent de la voluntat del nostre poble, aquesta doble corrent que, per ésser-ho, devogades sembla confusa i contradictòria; l'intinstiu i voluntarios d'ador de Catalunya d'esser ella, pregonament ella, d'ofirmar la seva realitat nacional, i a l'ensens d'influir decisivament en els destins d'Espanya, contribuint a transformar-la i enmol·lar-la d'acord amb uns conceptes i estructura política que facin possible la diversitat nacional en l'àmbit comunitari de la democràcia republicana.

El fet que fa potser més difícil de percebre i d'acceptar aquest doble objectiu creador de la voluntat catalana, és que ens hem acostumat massa a veure els esdeveniments històrics, i sobre tot a interpretadors, des d'un punt de vista parcial, subjectiu, molt sovint prejutjant-nos a l'avancada la conclusió que volem trobar-hi. Mai hi han hagut tants aficionats a la història com en els nostres temps; curiositat i treball llòables en quan aportin recerques, troballes, idees i suggeriments interessants, però també una mica positiu que hom vol servir-se de l'examen dels fets des de l'angle personal, per a arribar a la interpretació subjectiva que recolzi postulats pròvis a l'anàlisi històric. Això fa que hom s'encastelli en versions parcials, incompletes, fins aparentment oposades, quan la densa trama de la realitat és sempre més tènue i complexa. Aquesta actitud no ha deixat tampoc d'adoptar-se en cercar el sentit del 14 d'abril a Catalunya; en l'impuls pregon que ofirà en aquella data alguns hi han volgut veure tant sols una manifestació del corrent que porta Catalunya endins, els altres una prova de la tendència Catalunya exterior, o a aquells és senyal d'una fora; per a aquells és senyal d'una ofensa de secció, per a aquells simptomata d'un procés d'integració; dues maneres oposades de veure que en les posicions extremes arriben a vol-

guer explicar el mateix fet en termes d'antimonia: República Catalana-República Espanyola. Quan pensem serenament en el 14 d'abril i volem trobar-ne sense passió el veritable sentit, abans que tot hem de preguntar-nos si el nostre poble es plantejà la dispartit en aquests termes que s'exclueixen l'un a l'altre. No; en aquella jornada, i en l'impuls emocional i pensament polític que la portaren, no hi havia cap negació; el que hi havia era una doble afirmació. És veritat que de vegades, les afirmacions, quan són més d'una, poden aparèixer com a contradictòries; però mai ho són com aparentment sembla i gairebé sempre donen un resultat positiu. Com ho era en aquell moment la noble empenya del nostre poble: creadora i constructiva. Amb

la mobilització ciutadana anterior a les eleccions, el pes decisiu de la voluntat democràtica, i el fet coratjós de plasmar-la en concrecions polítiques, Catalunya fou un dels factors preponderants en la instauració de la República a Espanya; però a l'ensens, en afirmar inequivocament la voluntat nacional i en proclamar la República Catalana, Catalunya tornava políticament a renedir després de segles de negació. Cert és que més tard, ni el règim autonòmic que retellà l'Estatut plebiscitari no era el que corresponia a la generosa vibració catalana en aquelles hores tenses, ni talment la República en còpava i vibrava plenament el contingut pregon i fecund; amb tot, però, en la qüestió de fet el guany era considerable i en la de la significació po-

LES REUNIONS DEL GOVERN DE CATALUNYA

La Sots-Secretaria de la Presidència de la Generalitat ens transmet la següent nota:

« Convocat pel President de la Generalitat es reuni el Govern Català a París. El President informà els Consellers del bon acord entre les Presidències de Catalunya i d'Euzkadi en les actuals circumstàncies de la política espanyola. També féu saber que havia manifestat en conversa amb el President del Consell de Ministres de la República, el seu desig que, en haver-n'hi avinentat, un representant del moviment galleguista entrés a formar part del susdit Consell.

Igualment referí les seves converses amb el President de la República i el del Consell de Ministres d'aquesta, sobre l'evolució internacional tant dels Governos com de l'opinió pública pel que és referència a la posició enfront del règim franquista.

El President també informà els Honorables Consellers de l'efortiment que li havia estat adreçat, d'entrar a formar part del Govern de la República Espanyola amb categoria de Vice-President, i de la seva no acceptació d'aquell càrrec, per raons que foren estimades justes i escaients pels Consellers.

Foren rebudes diverses informacions de l'interior de Catalunya, elements valuosos per demostraris de la fidelitat patriòtica i per orientadors de la tasca més assenyalada del Govern.

Seguí tractant-se de l'ampliació del Govern, ofer que probablement rebra el seu final impuls en haver-se obtingut determinades facilitats per la presència en terra lliure de França de la representació de l'interior.

Es passà a resoldre diverses qüestions de tràmit.

En donat compte de noves i valuosos adhesions, molt especialment dels catalans d'Amèrica, al President i al seu Govern.

El President de la Generalitat en l'obligació de suspendre breu-ment la seva estada a París en dies considerats com de possible moviment polític, determinà, aprofitant la presència a la capital del Conseller Josep Carner, que aquest continués el necessari contacte amb les autoritats polítiques i centres informadors. París, 1er. d'abril del 1946. »

lítica i històrica encara era major: Catalunya expressava democràticament la seva pròpia determinació, i la República neixia amb l'encuny d'una concepció de la nova Espanya que serà sempre substancial amb ella, i que si vol ésser no podrà deixar de realitzar.

L'anàlisi d'aquest doble sentit del 14 d'abril, i la constatació d'un procés i problema polític tan viu avui com aleshores, ens porta a considerar quins deures el record del 14 d'abril ens imposa. Hem de partir de la remarcable ja feta, de que com a resultat d'unes eleccions democràtiques i un gest voluntari en quedava recreada la Generalitat de Catalunya, que amb tot i les seves limitacions era el propi Govern, Parlament, llengua i dret, l'expressió política de la personalitat nacional; i que això es feia en una de les manifestacions més espontànies i vigoroses del doble corrent de la voluntat catalana. Ara ens tornem a trobar davant d'una hora que ve també decisiva; més aviat o més tard, pel camí recte o per vicaries forçats, el procés polític que vivim acabarà obligatòriament desembocant en una consultació democràtica de la voluntat del nostre poble. És necessari que quan això arribi el sentit del primer 14 d'abril no es perdi ni desdubiti, que es faci encara més clar i decidit, i que el deure no quedi incomplet. Ahir, avui i demà els catalans hem ajudat i ajudarem lleialment a la República, de la que en som un dels més fermes suports; però la mateixa afirmació de la causa republicana ens ha de fer afirmar encara més la fe catalana. Per això, de cara a les eleccions que han de venir, el deure que l'experiència passada i les tragèdies viscudes ens dicta per a un altre 14 d'abril, però més resolt, més afinat i més exigent. En la consulta democràtica que el poble català parli però no tant sols per a pronunciar-se en la qüestió de règim i en les de caràcter polític genèric; és indispensable, imprescindible — i tot el nostre esforç ha d'anar adreçat a que així sigui — que Catalunya parli també expressant la seva voluntat nacional. Que junt amb la democràcia hispànica el nou 14 d'abril sigui una data republicana i però aiximateix, per a nosaltres — i per a tots — una data trascendentment catalana. Que la lliure determinació que serà nacionalment completa, la que inspirarà-se en el doble corrent de la voluntat catalana mai podrà ésser causa de destorb ni afèbliment per la República, sino impuls coratjós i empresa constructiva. Una nova Catalunya, element essencial i actiu d'una nova República.

República Catalana

CATALANS:

Interpretant el sentiment i el arbu del poble que ens acaba de donar el seu rebu, proclamem la República Catalana com Estat integrant de la Federació Ibèrica.

Us agrada amb el President de la República Federal espanyola, donat el fet de Ser Sebastià, amb el qual hem ratificat els acords presos en el President del Govern de Catalunya, esperant que el poble espanyol i català expressaran quina és la seva opinió respecte a l'acord.

En fer aquesta proclamació, amb el cor obert a totes les qüestions que ens concorren i demostrem a tots els catalans de Catalunya que es poden unir amb nosaltres per a fer prevaler pels mitjans que siguin oportuns, que val gués arribar al tancament de la nostra lluita.

Pretem que cada català, així com tot el poble català, es senti responsable de la nostra causa, i que en aquestes hores de crisi, no deixi de pensar en la nostra República Catalana.

Tot aquest, de cara que pertorba l'ordre de la República Catalana, serà considerat com un acte prepolític, com un teòdor a la Patria.

Esperem que l'actiu rebu de les dirigents de la República que ens hem donat de la política que amb l'ajut de tots els catalans, i que amb la seva ajuda, les immortals s'han donat dels pobles llatins i dels pobles de tot el món, no podem perdre.

En proclamar la nostra República, hem arribat a nostre veu a tots els pobles d'Espanya i del món, demostrem que espiritualment estiguem al nostre costat i ens donem a conèixer que hem astat i els oferim oportunitat de fer tot el nostre esforç per a aconseguir el nostre poble reconeixent per a formar la nostra República.

Per Catalunya, però a tres pobles germans d'Espanya, per la llibertat de tots els homes i de tota els pobles, Catalans, espiguen fer vos dignes de Catalunya. Barcelona, 11 d'abril de 1931.

El President, Francesc Macià

El 14 d'Abzil del 1931, a Barcelona

ELS ESTUDIANTS... Aquell matí els estudiants republicans de la Universitat de Barcelona, que havíem menat del 1928 una lluita ardua contra la monarquia — ens aplegarem més aviat que de costum als claustres de la Facultat de Dret. Sentíem l'emoció del moment i estàvem dis-

nom dels principis triomfants, el lloc que corresponia als elegits. Com podia negar-s'hi Antoni Marti-nez Domingo? Lluís Companys assumí la responsabilitat d'aquell gest, les conseqüències del qual havien d'ésser bones o dolentes, perquè encara podia sorgir un cop d'Estat que salvés, per un temps més, la

per J.M. LLADO FIGUERES

posats a contribuir al coronament de la victòria electoral del dia 12. Plens d'entusiasme i emesos per aquell noble desig, ens adreçarem cap a les Rambles, al doble crit de « Visca Catalunya i Visca la República ». A Canaletes topàrem amb unes parelles de guàrdies de Seguretat a cavall. Els nostres crits no ens havien posat els que profierem en les nostres manifestacions del 1929 i 1930. Bona senyal. Seguïem Rambla avall, ens aturarem davant d'un quiosc de periodics, cremàrem uns quants exemplars de « La Nacion », organ de la « Union Patriòtica » i ens adreçarem al carrer de la Portaferrissa on hi havia el local d'un Centre Republicà Federal que presidia el malaguanyat amic Casas Sala, que després havia d'ésser afusellat pels falangistes a Pueblo de Valverde. D'aquell local en sortírem amb unes banderes — la catalana i la republicana. Pel carrer de Boters arribàrem a la Plaça Nova. Un ceguet tocava el violí. Varem demanar-li que toqués « Els Segadors » i « L'Himne de Riego ». « Ho va fer, complogat. I saltant i corrent pel carrer del Bisbe arribàrem a la Plaça de Sant Jaume.

COMPANYS Mentre passava tot això, Lluís Companys havia pres, amb uns amics aplegats al seu domicili de la Rambla de Catalunya, la decisió d'anar a l'Ajuntament per a proclamar-hi la República. Home decidit i coratjós, passà de les paraules als fets, i arribava a la Casa de la Ciutat, amb un estol de republicans entusiastes.

Antoni Martínez Domingo, home respectable i respectat, era l'alcalde accidental d'aquell consistori autòmat, del qual Companys no havia volgut formar part, malgrat que li correspongués per la seva condició de regidor elegit en la darrera consulta popular efectuada abans del cop de Primo de Rivera. D'un bot, Lluís Companys i els que l'acompanyaven va presentar-se al despatx de l'Alcalde, i amb tota la força moral i l'autoritat que li donava la victòria electoral republicana, va reclamar resolment, en-

MACIA Poca estona després, d'un altre balcó, el del Palau de la Diputació, un altre gran patriota, Francesc Macià, proclamava la República catalana. Macià havia tingut també un gest de patriotisme i de coratge cívic. Cordialment, però amb fermesa, havia invitat el senyor Maluquer i Viladot, president de la Corporació provincial, a cedir el lloc als elegits pel poble. Maluquer respongué que només per la violència sortia d'aquell lloc. Macià era un cavaller. Va limitar-se a posar, amicalment, la mà a l'espatlla de Maluquer, tot dient-li: « — És suficient així ». Maluquer ho reconegué suficient i va retirar-se per a donar pas als representants legítims de Catalunya. Entorn de Macià hi havia entre altres, Carrasco Formiguera, Ventura Gassol, Lluís Companys, Aiguadós... La plaça de Sant Jaume s'havia anat omplint. La gent aplaudia, cantava, cridava amb entusiasme. Després de l'emocionada proclamació, Francesc Macià va posar-se a la tasca i redactà el document pel qual naixia l'efimera República Catalana.

Tocàvem dos quarts de dues de la tarda. El bust d'Alfons XIII, que havia presidit fins aleshores el sala de sessions de la Diputació, apareixia decapitat, a l'angle de la Plaça i del carrer de Fivaller, que dia encara el nom de « Fernando VII ».

Passa a la segona plana

A LA SEGONA PLANA: CONVERSES FILOLOGIQUES per POMPEU FABRA